

ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ,
к.ю.н., асистент кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
Радник Голови Державної служби України
з контролю за наркотиками

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВНАРКОЗАЛЕЖНИХ

Дотримання законності в діяльності пенітенціарної системи України є необхідною умовою, режимом та правовою нормою їх функціонування. З метою дотримання законності та запобігання будь-яким можливим порушенням прав і законних інтересів засуджених за наркотики здійснюється державний контроль в цій сфері. Відповідно до ст. 3 Конституції України, права й свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Ст. 49 Основного Закону вказує, що кожен громадянин має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» одним з основних напрямків діяльності суспільства і держави визначено охорону здоров'я, як один із головних чинників виживання та розвитку народу України.

Державний контроль за діяльністю пенітенціарної системи України щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики можна визначити як один із видів соціального контролю, що має лише йому характерну мету, завдання, об'єкт та предмет, здійснюється законодавчо передбаченим колом загальних та спеціалізованих суб'єктів, стосується усіх напрямків щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за

наркотики, і зміст якого полягає у перевірці виконання (додержання) ними вимог законодавчих та підзаконних актів, що регламентують їх діяльність.

Організація державного контролю за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики повинна включати такі елементи (напрямки): а) аналітичну роботу; б) прогнозування; в) планування; г) підготовку та інструктаж; д) забезпечення контрольної діяльності; е) взаємодію та координацію.

Предметом державного контролю за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики, на нашу думку, є такі: 1) обґрунтованість рішень державних органів з питань правоохоронної діяльності пенітенціарної системи з точки зору відповідності їх засадам внутрішньої і зовнішньої політики, міжнародним зобов'язанням України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 2) стан забезпечення та дотримання в пенітенціарній системі прав засуджених; 3) умови та порядок виконання покарань; 4) стан (підстави, умови, порядок тощо) застосування в пенітенціарній системі до засуджених обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду; 5) забезпечення особистої безпеки засуджених; 6) медичне обслуговування засуджених; 7) дотримання законності при розгляді установами виконання покарань звернень громадян тощо.

Державний контроль за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики включає наступні елементи: 1) організаційно-функціональну структуру (мета, принципи, об'єкт, предмет, суб'єкти та їх компетенція, види контролю); 2) механізм (методи, засоби, форми контролю); 3) процес контролю.

Зазначимо, що процес державного контролю за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики є встановленим правовими нормами порядком діяльності органів держави з моніторингу якості прийнятих в пенітенціарній сфері нормативних правових актів та їх реалізацією суб'єктами права з метою попередження правопорушень, мінімізації їх наслідків. Він включає в себе наступні стадії: а) встановлення

стандартів функціонування; б) самоконтроль об'єкта державного контролю; в) моніторинг об'єкта державного контролю; г) коригування відхилень від встановлених стандартів; д) оцінка ефективності державного контролю. Державний контроль за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики здійснюється уповноваженими органами держави і може бути класифікований на наступні підвиди: 1) контроль органів державної влади та місцевого самоврядування, 2) відомчий контроль та 3) прокурорський нагляд.

Можна виділити три групи суб'єктів державного контролю за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики: надвідомчі, внутрішньовідомчі та комплексні. До першої групи відносять Верховну Раду України; Президента України; Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади: судові органи України. До другої групи – Державна пенітенціарна служба України та його територіальні управління, органи та установи. Третю групу складають комплексні суб'єкти державного контролю за пенітенціарною системою, тобто представники державних, самоврядних та громадських органів. Відмітимо, що в зарубіжних країнах основним видом контролю за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики є судовий контроль. В нашій країні цей вид контролю ще не зайняв належного місця. Для підвищення ефективності судового контролю за діяльністю пенітенціарної системи доцільно створити адміністративні, а в перспективі – пенітенціарні суди.

Таким чином, удосконалення державного контролю за діяльністю пенітенціарної системи щодо дотримання законних прав та інтересів засуджених за наркотики нерозривно пов'язане з реалізацією норм про контроль, закріплених у законодавстві, та може бути вирішене як шляхом внесення обґрунтованих змін та доповнень у чинні нормативні правові акти.